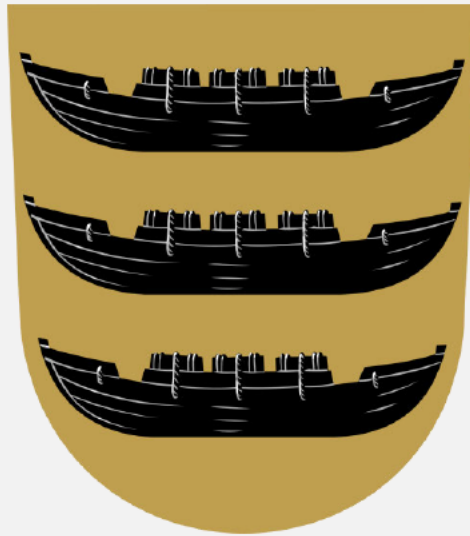

**PALTAMON KUNNAN
YMPÄRISTÖNSUOJELUVIRANOMAISEN
VALVONTASUUNNITELMA
2025–2028**

Paltamon kunta

Lupa- ja valvontalautakunta

22.1.2025

Sisällysluettelo

1. Johdanto	3
1.1 Valvontasuunnitelma ja sen tavoitteet	3
2. Alueen ympäristöolosuhteet ja pilaantumisen vaaraa aiheuttavat toiminnot	3
3. Valvottavat kohteet	4
3.1 Ympäristönsuojelulaki	5
3.1.1 Ympäristöluvanvaraiset ja rekisteröitävät kohteet	5
3.1.2 Ilmoitusvelvolliset toiminnot	6
3.1.3 Muu ympäristönsuojelulain mukainen valvonta	6
Poikkeustilanteet	6
Määräykset pilaantumisen ehkäisemiseksi	7
Muut valvontakohteet	7
3.2 Jätelain valvonta	7
3.2.1 Rekisteröitävä jätteen keräystoiminta	7
Jätteen keräyspaikat	7
3.2.2 Jätelain 124 §:n mukaiset tarkastukset	8
3.2.3 Jätelain yleinen valvonta	8
3.3 Muun lainsäädännön mukainen valvonta	8
3.3.1 Vesilain valvonta	8
3.3.2 Vesihuoltolain valvonta	9
3.3.4 Maa-ainelain valvonta	9
3.3.5 Maastoliikenne- ja vesiliikennelain valvonta	9
3.3.6 Merenkulun ympäristönsuojelulain valvonta	9
3.3.7 Kemikaalilain valvonta	10
4. Valvontakohteiden riskiarviointi	10
5. Valvontaohjelman laatiminen	12
6. Valvontatoimenpiteet	13
7. Valvontaohjelman toteutumisen arviointi	13
8. Valvonnasta perittävät maksut	14
9. Valvonnan organisointi ja resurssit	14

1. Johdanto

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava alueelleen ympäristönsuojelulain (YSL 572/2014) 168 §:n mukaisesti säännöllistä valvontaa varten valvontasuunnitelma. Valvontasuunnitelman sisältö on kuvattu ympäristönsuojelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (713/2014) 28 §:ssä. Suunnitelman tulee sisältää tiedot alueen ympäristöoloista ja pilaantumisen vaaraa aiheuttavista toiminnoista sekä käytettävissä olevista keinoista ja valvonnan voimavaroista henkilötöyvuosina. Suunnitelmassa on oltava kuvaus valvonnan järjestämisen ja riskinarviointin perusteista sekä valvonnasta vastaavien viranomaisten yhteistyöstä.

1.1 Valvontasuunnitelma ja sen tavoitteet

Valvontaviranomaisen tulee järjestää ympäristönsuojelulain (YSL 572/2014) ja lain nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvonta siten, että se on laadukasta, säännöllistä ja tehokasta sekä ympäristöriskien arviointiin perustuvaa (YSL 167 §). Ympäristöluvanvaraisia, ilmoituksenvaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja on valvottava säännöllisesti määräaikaistarkastuksin (YSL 168 §). Tarkastuskohteet ja tarkastustiheys määritetään ympäristöriskien perusteella.

Valvontasuunnitelma tarkastetaan neljän vuoden välein ja seuraavan kerran kaudelle 2029–2032. Valvontasuunnitelmaa täydentämään on laadittu valvontaohjelma, jota päivitetään jatkuvasti uusien ja poistuvien toimintojen osalta.

Valvonnan tavoitteena on laadukas ja tehokas valvonta, joka puuttuu epäkohtiin riittävän ajoissa. Suunnitelmallisen valvonnan kohdentumiseen käytetään riskinarviointia, joka asettaa valvontatehtävät tärkeysjärjestykseen, ja valvonta kohdistuu ympäristövaikutuksiltaan ja riskeiltään merkittävimpiin kohteisiin.

2. Alueen ympäristöolosuhteet ja pilaantumisen vaaraa aiheuttavat toiminnot

Kunnan väkiluku oli 3 037 vuonna 2023. Kunnan kokonaispinta-ala on 1 139,74 km², josta vesistöjen osuus on 220,95 km² eli noin 19 %.

Paltamon suurimmat järvet ovat Oulujärvi, Kivesjärvi ja Iijärvi. Oulujärvi ja Iijärvi kuuluvat säännösteltyihin järviin ja Kivesjärvi on säännöstelemätön. Kivesjärvi on bifurkaatiojärvi, joka purkautuu kahta eri reittiä Oulujärveen. Pääsääntöisesti Paltamon alueen vesistöjen ekologinen tila on hyvä. Ekologiselta tilaltaan erinomaisessa kunnossa ovat Saarisenjärvi, Koikerojärvi ja Valkeisjärvi.

Kunnan pinnanmuotoja korostavat vaaramaisemat. Kiehimäjoen ja Kivesjärven välisellä alueella on useita korkeita vaaroja, kuten Kivesvaara, Myhkyrinvaara ja Varsavaara. Idässä Saukko-vaara kohoaa yli 300 metrin korkeuteen. Pääosa Paltamosta kuuluu karjalaisten liuskeiden vyöhykkeeseen. Yleisimpiä kivilajeja ovat kvartsiitti, kiilleliuske ja fylliitti sekä graniitti. Alueella on lukuisia dolomiittikalkkiesiintymiä. Yleisimpiä maalajeja ovat moreeni ja savi sekä jokilaaksoissa hiesu.

Suoperäiset maastonosat painottuvat kunnan luoteis- ja kaakkoisosissa. Kallioperän kalkkipitoisuuden vuoksi suot ovat pääsääntöisesti reheviä.

Paltamon kunnan alueella on 9 Natura-aluetta. Suojelukohteina on lehtoja, lettoja, suoympäristöjä ja Oulujärven lintusaaria.

Paltamon kunnan alueella on 12 luokiteltua pohjavesialuetta. Pohjavesialueista vedenhankintaa varten tärkeisiin pohjavesialueisiin, joiden vettä käytetään tai on tarkoitus käyttää yhdyskun-

3.1 Ympäristönsuojelulaki

3.1.1 Ympäristöluvanvaraiset ja rekisteröitävät kohteet

Paltamon kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvat ympäristöluvanvaraiset, maa-ainesluvanvaraiset ja rekisteröitävät toiminnot, jotka kuuluvat säännöllisen valvonnan piiriin.

Seuraavassa taulukossa on esitetty Paltamon kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontaan kuuluvat ympäristöluvanvaraiset toiminnot. Taulukossa on mukana maa-aines- ja ympäristölupien yhteiskäsittelyn kautta myönnetty ympäristöluvat sekä erillisten murskaamojen ympäristöluvat.

YMPÄRISTÖLUVANVARAISET TOIMINNOT	KOhteiden LUKUMÄÄRÄ	% KAIKISTA KOhteISTA
Ampumarata	-	-
Eläinsuoja	3	25,0
Jätteiden ammattimainen tai laitospäinen käsittely sekä jätevesien käsittely	1	8,3
Ulkona sijaitseva moottoriturheilurata	1	8,3
Maa-ainesten otto, johon sisältyy ympäristölupa	7	58,3

Taulukossa on esitetty Paltamon kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontaan kuuluvat rekisteröitävät toiminnot.

REKISTERÖITÄVÄT TOIMINNOT	KOhteiden LUKUMÄÄRÄ	% KAIKISTA KOhteISTA
Energiatuotantoyksikkö	2	28,6
Polttonesteiden jakeluasema	5	71,4

Taulukossa on esitetty Paltamon kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontaan kuuluvat maa-ainesluvanvaraiset toiminnot. Maa-ainesluvista on kerrottu tarkemmin kappaleessa 3.3.4 Maa-aineslain valvonta.

MAA-AINESLUVANVARAISET TOIMINNOT	KOhteiden LUKUMÄÄRÄ
Maa-ainesten otto (ei sisällä ympäristölupaa)	8

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella on mahdollisuus osallistua ELY-keskuksen valvomien kohteiden tarkastuksiin.

Kainuun ELY-keskuksen valvonnassa oli Paltamossa vuonna 2024 seitsemän ympäristölupakohdetta. Kohteisiin kuuluvat Paltamon kirkonkylän jätevedenpuhdistamo, Paltamon kunnan kaatopaikka, Paltamon PIMA-kapseli, Luonnonvarakeskuksen Kainuun kalantutkimusasema, Varsajärven luonnonravintolammikko, Juuan dolomiittikalkki Oy:n Paltamon louhos sekä yh-

teisluvalla olevat louhokset Heponiemi ja Niemelä. Lisäksi Kainuun ELY-keskus valvoo Paltamon kunnan alueella neljää Paltamon kotipaikkakunnakseen rekisteröitynyttä jätteen kuljettajaa ja yhtä MARA-asetuksen mukaista kohdetta sekä 38:aa PIMA-kohdetta.

Paltamon kunnan alueella vuonna 2024 toimi neljä Paltamon kotipaikkakunnakseen rekisteröitynyttä jätteen kuljettajaa, joita ovat Kainuun Sora Oy, Kainuun maatilapalvelut Ky, Pyykkönen Yhtiöt Oy ja Maanrakennus Möttönen Oy.

3.1.2 Ilmoitusvelvolliset toiminnot

Erityisen häiritsevää melua tai tärinää aiheuttavasta tilapäisestä toiminnasta tai tapahtumasta on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle (YSL 118 §). Ilmoitukset koskevat pääasiassa ulkoilmakonsertteja, tilapäistä murskausta tai rakentamista. Ilmoituksen perusteella tehdään tarkastus ja tarvittaessa toiminnan aikana melumittauksia.

Ympäristöviranomaisessa käsiteltiin vuonna 2023 yhteensä neljä ympäristönsuojelulain 118 §:n mukaista ilmoitusta. Ilmoituksia tuli yhdestä musiikkitapahtumasta Paltamo Rockista, yhdestä vetouistelukilpailusta ja siihen liittyvästä oheistapahtumasta, yhdestä ruohonleikkureiden kilpailutapahtumasta sekä yhdestä rautateiden kunnossapidon aiheuttamasta tilapäisestä melusta.

Ympäristöviranomaisessa käsiteltiin vuoden 2024 aikana kuusi ympäristönsuojelulain 118 §:n mukaista ilmoitusta. Ilmoituksia on tullut kahdesta musiikkitapahtumasta Paltamo Rockista ja Kiehimä Folkista, yhdestä vetouistelukilpailusta ja siihen liittyvästä oheistapahtumasta, kahdesta ruohonleikkureiden kilpailutapahtumasta sekä yhdestä räjäytys- ja louhintatyön aiheuttamasta tilapäisestä melusta.

Koeluonteisesta, lyhytaikaisesta toiminnasta, jonka tarkoituksena on esimerkiksi kokeilla uutta tekniikkaa, raaka-ainetta, valmistusmenetelmää tai käsitellä jätettä laitos- tai ammattimaisesti vaikutusten, käyttökelpoisuuden tai muun seikan selvittämiseksi, on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle (YSL 119 §). Koeluonteinen toiminta tarkastetaan tarvittaessa toiminnan aikana. Koetoimintailmoituksia tulee käsiteltäväksi harvoin.

Jos onnettomuudesta, ennakoimattomasta tuotantohäiriöstä, muusta niihin rinnastettavasta yllättävästä, toiminnasta riippumattomasta poikkeuksellisesta syystä, rakennelman tai laitteen purkamisesta toiminnassa, joka ei ole luvanvarainen, ilmoituksenvarainen tai rekisteröitävä toiminta, josta aiheutuu tai uhkaa aiheutua päästöjä tai syntyy jätettä siten, että siitä voi aiheutua ympäristön pilaantumisen vaaraa tai aiheutuu erityisiä toimia jätehuollossa, on toiminnasta vastaavan tai jätteen haltijan ilmoitettava tapahtuneesta viipymättä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle (YSL 120 §).

Ympäristöviranomaisessa käsiteltiin vuoden 2024 aikana 2 öljyvahingon jälkitorjuntaa.

3.1.3 Muu ympäristönsuojelulain mukainen valvonta

Poikkeustilanteet

Poikkeuksellisissa tilanteissa, kuten onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteissa, joissa on mukana ympäristön pilaantumisen vaaraa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen suorittaa tapahtumapaikalla pääsääntöisesti aina asianmukaisen tarkastuksen (YSL 169 §). Tarkastuksessa selvitetään tapahtumien kulku, arvioidaan ja tarvittaessa selvitetään ympäristövaikutusten laajuus. Tarkastus suoritetaan myös silloin, kun kyseessä on vireillepanoasia (YSL 186 §).

Onnettomuus- ja poikkeustilanteiden arvioinnissa ja jälkihoidossa voi olla mukana myös muita viranomaisia. Tarkastuksista tehdään tarkastuspöytäkirja.

Määräykset pilaantumisen ehkäisemiseksi

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi toimittamansa tarkastuksen nojalla tarvittaessa antaa yksittäisiä määräyksiä pilaantumisen ehkäisemiseksi muille kuin luvan- tai ilmoituksenvaraisille tai rekisteröitävillä toiminnoilla (YSL 180 §). Annettua määräystä valvotaan tarkastuksella.

Muut valvontakohteet

Talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolella säädetään ympäristönsuojelulain (527/2014) 16 luvussa sekä hajajätevesiasetuksessa (157/2017). Näiden kohteiden valvontaa tehdään tarvittaessa tai ilmoituksen perusteella.

Talousjätevesien käsittelyvaatimuksista voi hakea poikkeamista (YSL 156 d §). Poikkeaminen voidaan myöntää enintään viideksi vuodeksi, jos ympäristönsuojelulaissa säädetty edellytykset täyttyvät. Poikkeamishakemukset käsitellään ja tarvittaessa tehdään tarkastuskäynti.

Valtioneuvoston asetukseen eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta (1250/2014) liittyy lannan ja orgaanisten lannoitteiden aumavarastoinnista tehtyjen ilmoitusten käsittely ja tarvittaessa tarkastuskäynti. Asetukseen kuuluu myös lannanlevityssäännösten noudattaminen ja valvonta. Valvontaa tehdään aumausilmoitusten tarkastusten yhteydessä ja yleisöilmoitusten perusteella.

3.2 Jätelain valvonta

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluu jätelain (646/2011) nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonta. Yleinen valvontavastuu on yhteinen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa.

3.2.1 Rekisteröitävä jätteen keräystoiminta

Jätteen ammattimaista keräystoimintaa harjoittavan on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle toiminnan merkitsemiseksi jätehuoltorekisteriin (JL 100 §). Jätehuoltorekisterin avulla ympäristönsuojeluviranomainen saa tiedon valvottavasta toiminnasta. Valvottaville kohteille järjestetään jätelain (646/2011) mukainen valvonta. Valvottavien kohteiden tarkastuksista tehdään suunnitelma, joka perustuu arviointiin jätteistä ja niiden jätehuollosta aiheutuvista riskeistä ja ympäristövaikutuksista. Suunnitelma voidaan liittää ympäristönsuojelulain mukaiseen valvontaohjelmaan.

Jätteen keräyspaikat

Jätelain 100 §:n kohteet	Lukumäärä
Toiminnanharjoittajat	3
Keräyspaikat	13

3.2.2 Jätelain 124 §:n mukaiset tarkastukset

Jätelain 124 § velvoittaa valvontaviranomaiset tarkastamaan määräajoin laitokset ja yritykset, joissa:

- 1) harjoitetaan jätteen laitos- tai ammattimaista käsittelyä
- 2) syntyy vaarallista jätettä
- 3) harjoitetaan jätteen ammattimaista kuljettamista tai keräystä
- 4) toimitaan jätteen välittäjänä
- 5) toteutetaan jätteen kansainvälisiä siirtoja

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontavastuulla on jätteen ammattimaisen keräyksen ja jätteen laitos- tai ammattimaisen käsittelyn valvonta niiltä osin kuin ne kuuluvat valtioneuvoston asetuksen ympäristönsuojelusta (713/2014) mukaisesti kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan. Jätelain (646/2011) mukaan vastuu jätteiden kuljetus- ja välitystoiminnan valvonnasta kuuluu ensisijaisesti ELY-keskukselle.

Valvontaviranomaisen on määräajoin tarkastettava laitokset ja toiminnot, joissa syntyy vaarallista jätettä. Näiden toimintojen tarkka lukumäärä ei ole tiedossa. Tarkastuksia tehdään tapauskohtaisesti ilmoitusten tai muun havainnoinnin perusteella.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on suunnitellusti tarkastettava ja valvottava valvontavastuuseensa kuuluvia toimintoja, joihin liittyy tai voidaan perustellusti olettaa liittyvän jätteen kansainvälisiä siirtoja. Paltamon ympäristönsuojeluviranomaisen toimialueella ei ole tiedossa tällaisia toimintoja.

3.2.3 Jätelain yleinen valvonta

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluva jätelain yleinen valvonta kohdistuu muun muassa jätehuoltoon liittymisen valvontaan, jätehuoltomääräysten valvontaan ja roskaantumisasiin.

Jätelain perusteella kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi antaa ei-luvanvaraista toimintaa koskevan yksittäisen määräyksen (JL 125 §) roskaantumisen ehkäisemiseksi tai jätehuollon asianmukaisuuden varmistamiseksi. Annettua määräystä valvotaan. Valvontatarve määritetään tapauskohtaisesti.

Roskaantumisesta johtuvan maaperän pilaantumisen osalta tehdään yhteistyötä ELY-keskuksen kanssa. Rakennetun kiinteistön epäsiisteyden ja siihen liittyvän varastoinnin osalta tehdään yhteistyötä kunnan rakennusvalvontaviranomaisen kanssa.

3.3 Muun lainsäädännön mukainen valvonta

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvat myös osittain vesi-, vesihuolto-, maa-aines-, maastoliikenne- ja vesiliikenne-, merenkulun ympäristönsuojelu- sekä kemikaalilain valvontatoimet ja kohteet.

3.3.1 Vesilain valvonta

Vesilain (587/2011) mukaisia valvontaviranomaisia ovat kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja ELY-keskus. Tämä valvontatehtävä on rinnakkainen lukuun ottamatta ojitusasioita, jot-

ka kuuluvat kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Yleistä vesilain valvontaa tehdään yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa, ja viranomaismenettelyistä sovitaan yhdessä tapauskohtaisesti.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee ojitusta koskevat erimielisyydet, jotka eivät edellytä lupaa ja joita ei käsitellä ojitustoimituksessa. Edellytyksenä on, että erimielisyydet koskevat ojan tekemistä toisen maalle tai veden johtamista toisen maalla olevaan ojaan tai puroon tai muuta vastaavaa syytä. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi ratkaista pelkästään sellaisen yhteistä ojitusta koskevan erimielisyyden, jossa osapuolina on kaksi hyödynsaajaa. Ojitusasia tulee vireille asianomaisen kirjallisella vireillepanolla. Ojitukseen liittyviä erimielisyyksiä tulee käsittelemään yksittäisiä tapauksia vuosittain.

3.3.2 Vesihuoltolain valvonta

Vesihuoltolain (119/2001) mukaisina valvontaviranomaisina toimivat ELY-keskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella kiinteistön liittämismäärästä vapauttamisen vesihuoltolaitoksen vesijohto- ja jätevesiviemäriverkostoon sekä hulevesiviemäriin hulevesiviemäroinnin alueella. Vapauttamisasiat tulevat vireille kirjallisella hakemuksella, ja muut valvontatehtävät pääasiassa yleisöilmoitusten tai vesihuoltolaitosten ilmoitusten perusteella.

3.3.4 Maa-ainelain valvonta

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluu maa-ainelain (555/1981) mukaiset valvontatoimet. Näihin kuuluvat maa-ainelupien ja kotitarveottojen valvonta. Valvottavia maa-ainelupia oli yhteensä **15 kpl** vuonna 2024. Seitsemässä kohteessa oli mukana myös ympäristölupa. Maa-ainelupien valvontatiheys perustuu toiminnan laajuuteen, toiminnan sijaintiolosuhteisiin (pohjavesialue, asutus, virkistysalueet), pohjavesitarkkailusta saatuihin tuloksiin sekä kokemuksiin siitä kuinka toimija noudattaa maa-ainelupaa. Toiminnassa olevilla maa-ainesten ottoalueilla tehdään tarkastus valvontaohjelman liitteen (valvontataulukko) mukaisesti. Lisäksi tarkastuksia tehdään luvan valmisteluvaiheessa ja lopputarkastuksen yhteydessä.

Voimassa olevia kotitarveottoilmoituksia ei ollut vuonna 2024. Näissä kohteissa suoritetaan valvontaa riskiarvioinnin pohjalta.

3.3.5 Maastoliikenne- ja vesiliikennelain valvonta

Maastoliikennelain (1710/1995) mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta on haettava lupa, jos toistuvasti järjestetään kilpailuja tai harjoituksia moottorikäyttöisillä ajoneuvoilla samassa maastossa. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen päättää moottorikelkkailureittien reittisuunnitelmien hyväksymisestä.

Vesiliikennelain (782/2019) mukaan moottorikäyttöisellä vesikulkuneuvolla suoritettavien kilpailujen, harjoitusten tai muiden tapahtumien toistuvaan tai pysyvään järjestämiseen samalla vesialueella on haettava kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen lupa. Näiden luvanvaraisten toimintojen valvonta kuuluu kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

3.3.6 Merenkulun ympäristönsuojelulain valvonta

Merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) mukaiseen valvontaan kuuluu huvivenesatamien jätehuoltosuunnitelmien hyväksyminen sekä satamaa koskevien jätehuoltomääräysten valvonta.

3.3.7 Kemikaalilain valvonta

Kemikaalilain (599/2013) mukaista valvontaa kunnan ympäristönsuojeluviranomainen tekee osana ympäristöluvanvarausten, ilmoituksenvarausten ja rekisteröitävien laitosten valvontaa. Valvonta kohdistetaan ensisijaisesti niihin kohteisiin, joissa kemikaalien käyttö tai varastointi on merkittävää.

4. Valvontakohteiden riskiarviointi

Ympäristöluvanvarausten, ilmoituksenvarausten ja rekisteröitävien kohteiden tarkastustiheys perustuu riskinarviointiin. Riskillä tarkoitetaan toiminnasta aiheutuvaa tapahtumaa, jonka seurauksena ympäristö voi pilaantua. Merkittävyyteen vaikuttaa riskin toteutumisen todennäköisyys ja siitä aiheutuvan seurauksen vakavuus. Mitä suuremman riskin toiminta ympäristölle aiheuttaa, sitä tiiviimmin sitä on valvottava.

Riskinarvioinnissa on otettu huomioon sekä toimialakohtaiset että laitospohjaiset riskit. Laitospohjainen riskinarviointi sisältää toiminta- ja sijaintiriskien arvioinnin. Riskinarvioinnin perusteella määritellään valvontakohteiden määräaikaistarkastusten tiheys.

Tarkastuksen perusteella laitospohjainen riski voidaan arvioida uudelleen.

Toimialakohtainen riskinarviointi perustuu erilaisista toiminnoista aiheutuvien ympäristöriskien tunnistamiseen.

Arvioinnissa käytettäviä riskejä ovat:

- päästöt ilmaan (sisältää pölyn ja hajun), määrä ja laatu
- melupäästöt ja värinä
- viemäriin johdettavat jätevedet, määrä ja laatu
- vesistöön johdettavat jätevedet, määrä ja laatu
- muodostuvat jätteet, määrä ja laatu
- päästöt maaperään ja pohjaveteen
- roskaantuminen ja epäsiisteys
- vaarallisten aineiden määrä
- onnettomuuksien ja häiriöpäästöjen riski

Toimialakohtaisten riskien pisteytys:

Pisteet	Riskin merkittävyys
0	ei riskiä - toiminnalla ei ole ympäristövaikutuksia
1	vähäinen - lyhytaikainen viihtyvyyshaitta, ei ympäristön pilaantumisen vaaraa
2	kohtalainen - aiheuttaa viihtyvyyshaittaa tai ympäristön pilaantumisen vaaraa
3	merkittävä - aiheuttaa vaaraa terveydelle, merkittävää ympäristön pilaantumisen vaaraa

Toimialakohtaiset riskipisteet:

Toimiala	Riskipisteet
Metalliteollisuus/pintakäsittelylaitokset	9
Energian tuotanto	8
Kemikaalien tai polttoaineiden varastointi tai käsittely	10
Orgaanisia liuottimia käyttävä toiminta	8
Kivenlouhinta ja -murskaus	10
Asfalttiasemat	10
Mineraalituotteiden valmistus	8
Pesula	2
Elintarvikkeiden tai rehujen valmistus	6
Eläinsuojat	6
Liikenne / varikot	6
Liikenne/moottoriurheiluradat ja lentopaikat	10
Jätteiden laitosmainen tai ammattimainen käsittely	14
Ampumaradat	10
Krematorio tai lemmikkieläinten polttolaitos	2
Naapuruussuhdelain 17 §:n mukainen toiminta	12

Laitoskohtaisessa arvioinnissa tunnistetaan kunkin laitoksen yksilölliset riskit. Laitoskohtaisen arvioinnin perusteella muodostuu kunkin laitoksen lopullinen valvontaluokka.

Arvioinnissa otetaan huomioon laitoksen sijaintiriski ja toimintaan liittyvät riskit. Pisteitä laitokselle annetaan joka kohdassa 0 tai 1.

Sijaintiriskin osalta tarkastellaan:

- pohjavesialue
- ranta-alue
- asutuksen/loma-asutuksen läheisyys
- vaikutuspiirissä olevat muut herkäät kohteet (mm. koulut, sairaalat, luonnonsuojelu- ja virkistyskohteet)

Toimintariskin osalta tarkastellaan:

- toiminnan luonne ja laajuus
- tilat ja laitteet
- kemikaalien käyttö ja varastointi
- kuljetukset ja varastointi
- valvontahistoria

Toimiala- ja laitospöhtaaisen riskipisteetyksen perusteella laitokset sijoittuvat neljään valvontaluokkaan, jonka perusteella tarkastustiheys määrytyy. Riskipisteiden perusteella valvontaluokat ja tarkastustiheydet ovat seuraavat:

Riskipisteet	Valvontaluokka	Tarkastustiheys
> 22	I	vuosittain
16–22	II	kerran kolmessa vuodessa
9–15	III	kerran viidessä vuodessa
0–8	IV	kerran kymmenessä vuodessa

Laitospöhtaista valvontaluokkaa tarkennetaan vielä arvioimalla laitoksesta mahdollisesti aiheutuvan päästön todennäköisyyttä ja seurauksen vakavuutta seuraavan riskimatriisin avulla:

Riskin todennäköisyys	Valvontaluokka		
Suuri	III	II	I
Kohtuullinen	IV	II	I
Pieni	IV	III	II
Riskin seuraus	Lievä	Kohtalainen	Vakava

Laitospöhtaaiset valvontaluokat ovat seuraavat:

Valvontaluokat	
I	Ympäristöpäästöllä voi olla terveyteen ja ympäristöön tilaan liittyviä merkittäviä seurauksia. Vaikutukset ovat pitkäaikaisia. valvontakäynnit tehdään kerran vuodessa.
II	Ympäristöpäästöllä voi olla viihtyisyyteen ja ympäristön tilaan liittyviä, kestoaltaan vaihtelevia seurauksia. Valvontakäynnit tehdään kerran kolmessa vuodessa.
III	Ympäristöpäästöllä voi olla vähäisiä ja lyhytaikaisia vaikutuksia. Ei aiheuta ympäristön pilaantumista. Valvontakäynnit tehdään kerran viidessä vuodessa.
IV	Ympäristöpäästöllä ei juurikaan vaikutusta ympäristöön. Toimintaa on valvottava tavonomaista harvemmin. Valvontakäynnit tehdään kerran kymmenessä vuodessa.

5. Valvontaohjelman laatiminen

Valvontaohjelma koostuu luvanvaraisten, rekisteröitävien ja ilmoituksenvaraisten kohteiden luettelosta, joka sisältää laitospöhtaaisen riskinarviointiin perustuvan suunnitelman kalenterivuoden aikana tehtävistä määräaikaistarkastuksista ja mahdollisista muista suunnitelmallisista valvontatoimenpiteistä.

Määräaikaistarkastusten tiheys vaihtelee yhdestä kymmeneen vuoteen. Tarkastusväli määritetty ympäristöriskien arvioinnin perusteella. Määräaikaistarkastusten järjestämisessä ei käytetä otantamenettelyä.

Valvontaohjelma sisältää luettelon jätteiden keräyspaikoista ja suunnitelman niihin tehtävistä tarkastuksista. Valvontaohjelma laaditaan vuosittain ja pidetään ajan tasalla uusien ja poistuvien toimintojen osalta. Valvontaohjelman mukaiset tarkastukset ovat maksullisia.

Lupa- ja valvontalautakunta vahvistaa valvontaohjelman vuosittain ja valvoo sen toteutumista. Valvontaohjelman yhteenveto on julkinen asiakirja. Valvontaohjelman toimenpide- ja kohdeluettelo ei ole julkinen.

Valvontaohjelma ei sisällä kaikkia tarkastuskäyntejä.

Ympäristönsuojelulain 169 § mukaan ympäristöviranomaisen on varauduttava toiminnan tarkastamiseen tilanteissa, joissa onnettomuuden, haitasta tehdyn ilmoituksen, luvan noudattamatta jättämisen tai muun seikan vuoksi on aihetta olettaa, että toiminnasta aiheutuu terveyshaittaa tai merkittävää ympäristön pilaantumista. Tarve valvontatarkastuksiin voi syntyä ympäristöviranomaiselle tulevien ilmoitusten tai viranhaltijoiden omien havaintojen ja harkinnan perusteella. Mikäli ympäristönsuojelulain 135, 137, 175, 176, 180 tai 181 §:ssä tarkoitettu asia ei ole tullut vireille valvontaviranomaisen aloitteesta, voi asianosainen tai muu ympäristönsuojelulain 186 §:n mukainen taho panna asian kirjallisesti vireille.

6. Valvontatoimenpiteet

Keskeisin suunnitelmallisen valvonnan keino on valvottavien kohteiden määräaikaistarkastukset. Määräaikaistarkastusten tiheys määritetään riskinarvioinnin perusteella. Määräaikaistarkastuksella tarkoitetaan valvontaohjelman mukaista, määräajoin tehtävää maksullista valvontatarkastusta, jolla varmistetaan, että toiminta on ympäristöluvan tai ilmoituksen mukaista ja että toiminta täyttää ympäristönsuojelulainsäädännön vaatimukset.

Tarkastuksista sovitaan toiminnanharjoittajan kanssa etukäteen ja niistä laaditaan tarkastuskertomus, joka lähetetään toiminnanharjoittajalle, muille tarkastuksessa mukana olleille ja kirjataan kunnan tietojärjestelmään. Tarkastuksissa käydään läpi myös toiminnanharjoittajan tekemät vuosiyhteenvetotiedot ja muut toimintaan liittyvät seurantatiedot.

Tarkastukseen sisältyy ennakkovalmistelu, toiminnanharjoittajan seurantatietojen ja raporttien tarkastaminen, matka-aika, varsinainen tarkastuskäynti kohteessa, tarkastuskertomuksen laadinta ja muu tarkastuksen aiheuttama jälkityö.

Tarvittaessa kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi tehostaa antamia määräyksiä hallintopakolla.

7. Valvontaohjelman toteutumisen arviointi

Valvontaohjelma päivitetään vuosittain ja se sisältää seuraavan ohjelmakauden suunnitelman lisäksi arvion edellisen ohjelmakauden toteutumisesta. Arvioinnissa kuvataan toteutuneiden suunnitelmallisten tarkastusten määrä ja niiden vastaaminen asetettuihin tavoitteisiin. Näin pystytään laatimaan toteuttamiskelpoinen suunnitelma tuleville kausille. Jos muita kuin suunnitelmallisia tarkastuksia on runsaasti, tuodaan myös ne arvioinnissa esiin. Valvonnan laatua ja vaikuttavuutta tarkastelemalla pystytään tulevaisuudessa kiinnittämään huomio olennaisiin asioihin tarkastuksia tehdessä ja niitä suunnitellessa.

8. Valvonnasta perittävät maksut

Luvanvaraisen tai rekisteröitävän toiminnan määräaikaistarkastuksista sekä muusta valvontaohjelmaan perustuvasta säännöllisestä valvonnasta peritään Paltamon kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen taksan mukainen maksu.

Määräaikaistarkastusten tiheys on määritetty ympäristöriskien perusteella. Uusille lupavelvollisille kohteille tehdään ensimmäinen tarkastus toiminnan aloittamisen yhteydessä. Myös tarkastukset, jotka ovat ympäristönsuojelulain (YSL 527/2014) 175 §:ssä tai 176 §:ssä tarkoitetun kiellon tai määräyksen noudattamisen valvomiseksi tai 181 §:ssä tarkoitetun toiminnan keskeyttämisen valvomiseksi tarpeellisia, voidaan periä valvontamaksu.

9. Valvonnan organisointi ja resurssit

Paltamon kunnassa ympäristönsuojeluviranomaisena toimii lupa- ja valvontalautakunta, jossa on seitsemän jäsentä. Lupa- ja valvontalautakunnan esittelijöinä toimivat rakennustarkastaja ja ympäristötarkastaja tai yksityistieasioista vastaava rakennusmestari.

Paltamon kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäviä hoitaa kaksi vakituista viranhaltijaa. Tehtävien hoitoon on käytettävissä 0,5 henkilötyövuotta. Valvontaohjelman mukaisiin määräaikaistarkastuksiin on käytettävissä noin 0,1 henkilötyövuotta.

Suurin osa työajasta (noin 95 %) käytetään erilaisten lupahakemusten ja ilmoitusten käsitteilyyn, lausuntojen valmisteluun, asiantuntija- ja neuvontatehtäviin sekä yleisöilmoitusten käsitteilyyn. Määräaikais- ja muuhun valvontaan on käytettävissä noin 5 % työajasta.

Valvontayhteistyötä tehdään rakennusvalvonnan, kunnallistekniikan, kaavoituksen, maaseutuviranomaisen ja muiden kunnan hallintokuntien kanssa. Lisäksi valvontayhteistyötä tehdään Kainuun ELY-keskuksen, Kainuun pelastuslaitoksen ja Kainuun ympäristöterveyspalvelujen kanssa.

Kunnan ympäristötarkastaja osallistuu tarvittaessa Kainuun ELY-keskuksen valvomien Paltamossa sijaitsevien kohteiden tarkastuksiin.

Kainuun pelastuslaitoksen kanssa tehdään yhteistyötä polttonesteiden varastointiin ja jakeluun liittyvien toimintojen valvonnassa sekä onnettomuustilanteissa.

Kainuun ympäristöterveyspalvelujen kanssa tehdään valvontayhteistyötä ihmisten terveyteen liittyvissä asioissa.

Paltamon kunnan jätehuollon viranomaistehtävistä sekä jätteen hyödyntämisestä, käsittelystä ja neuvonnasta vastaa Kainuun jätehuollon kuntayhtymä Ekokymppi.